

VAISIŲ IR UOGŲ TARPTAUTINIS KONKURENCINGUMAS ES ŠALYSE

Deimantė ŠLIAŽIENĖ, Vytauto Didžiojo universitetas, Žemės ūkio akademija, Bioekonomikos plėtros fakultetas,
el.paštas: deimante.sliaziene@vdu.lt

Santrauka

Straipsnyje nagrinėjamas vaisių ir uogų tarptautinis konkurencingumas ES šalyse, atsižvelgiant į pagrindinius veiksnius, lemiančius šio sektoriaus augimą ir plėtrą. Siekiama išanalizuoti, kaip gamybos apimtys, eksporto ir importo tendencijos ir kainų pokyčiai daro įtaką konkurencingumui tiek ES viduje, tiek globalioje rinkoje. Siekiant įvertinti ES šalių vaisių ir uogų konkurencingumą, straipsnyje atliekama lyginamoji analizė, kuri padeda nustatyti pagrindines stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes šiame sektoriuje, jo galimybės priklauso nuo gebėjimo prisitaikyti prie ekonominių, ekologinių ir technologinių rinkos pokyčių.

Reikšminiai žodžiai: vaisių ir uogų rinka, tarptautinis konkurencingumas, Europos Sąjunga, eksportas ir importas.

Išvadas

Vaisių ir uogų konkurencingumas Europos Sąjungos (ES) šalyse yra reikšmingas ir svarbus tiek vietos ekonomikai, tiek sveikos mitybos ir gyvenimo kokybės užtikrinimui. Pastaraisiais metais didėjantis susidomėjimas sveika mityba ir vietiniais produktais skatina tiek vartotojų, tiek gamintojų dėmesį šia rinka. Vaisių ir uogų konkurencingumą lemia įvairūs veiksniai: gamybos sąnaudos, klimato sąlygos, technologijos, prekybos politika. ES investuoja į tvarų ūkininkavimą, ekologinės produkcijos plėtrą ir inovatyvius perdirbimo sprendimus. Be to, didelę reikšmę konkurencingumui turi ES vidaus rinka, kuri suteikia galimybę lengvai pirkti ir parduoti produktus ES valstybėse, skatina sąžiningą konkurenciją. Vis dėlto, vietos gamintojams tenka konkuruoti ne tik tarpusavyje, bet ir su trečiosiomis šalimis, kuriose gamybos ir darbo jėgos kaštai yra mažesni. V. Balsienė (2012) atliktame tyrime analizuojama vaisių ir daržovių sektoriaus rinkos struktūra, konkurencijos lygis ir veiksniai, darantys įtaką sektoriaus konkurencingumui. Augantis vartotojų sąmoningumas ir didėjantis dėmesys kokybei tampa svarbiu konkurenciniu pranašumu, kuris prisideda prie vietinės produkcijos patrauklumo didinimo.

Tyrimo tikslas – įvertinti vaisių ir uogų tarptautinį konkurencingumą ES šalyse.

Iškeltam tikslui pasiekti sprendžiami šie **uždaviniai**:

1. Nustatyti pagrindinius vaisių ir uogų konkurencingumą lemiančius veiksnius.
2. Išanalizuoti ES šalių vaisių ir uogų gamybos apimtis.

Tyrimų objektas ir metodai

Straipsnio tyrimo objektas – ES šalių vaisių ir uogų konkurencingumas. Siekiant įvertinti konkurencingumą, nagrinėjami statistiniai duomenys, susiję su vaisių ir uogų auginimu, importo ir eksporto tendencijomis. Straipsnyje atliekama lyginamoji analizė, kuri leidžia įvertinti konkurencinius skirtumus tarp ES valstybių ir konkurenciją su trečiosiomis šalimis. Statistinė duomenų analizė leidžia identifikuoti ilgalaikes tendencijas ir veiksnius, darančius įtaką vaisių ir uogų sektoriaus plėtrai, o atliekama SSG analizė leidžia išskirti pagrindines stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes ES šalių vaisių ir uogų sektoriuje.

Tarptautinio konkurencingumo samprata

Tarptautinis konkurencingumas apibrėžiamas kaip šalies ar sektoriaus gebėjimas sėkmingai konkuruoti pasaulinėje rinkoje, užtikrinant ekonominį augimą, darbo vietų kūrimą. Konkurencingumas apima ekonomikos stabilumą, produktyvumą, siejamas su veiklos efektyvumu, inovacijų diegimu ir rinkodaros strategijomis. Pasaulio ekonomikos forumo 2020 m. ataskaitoje tarptautinio konkurencingumo apibrėžimas apima ne tik ekonominius rodiklius, bet ir socialinius ir institucinius veiksnius, kurie prisideda prie šalies gebėjimo efektyviai veikti globalioje rinkoje ir užtikrinti tvarų ekonomikos augimą.

Tvaraus konkurencingumo sąvoka siejama su šalies ekonomika ir plėtra (Neverauskienė ir kt., 2020). Pasak L. O. Neverauskienės ir kt. (2020), konkurencingumas apibrėžiamas kaip gebėjimas varžytis, atsižvelgiant į laiką, kokybę ir žinias. Jis atspindi šalies pajėgumą įgyti konkurencinį pranašumą, didinti pajamas ir skatinti užimtumą.

Išanalizavus tarptautinio konkurencingumo tyrimus, pastebėta, kad tarptautiniam konkurencingumui vertinti dažniausiai naudojamas atskleistojo santykinio pranašumo (RCA, angl. Revealed Comparative Advantage) rodiklis. Šis rodiklis apskaičiuojamas kaip šalies tam tikros prekės eksporto dalies pasaulio eksporte santykis, padalintas iš viso šalies eksporto dalies pasaulio eksporte. Tai leidžia įvertinti, ar šalis turi santykinį pranašumą konkrečioje prekių grupėje, palyginti su pasauline rinka.

RCA rodiklis yra plačiai taikomas tarptautiniams prekybiniais santykiams nagrinėti, nes padeda identifikuoti sektorius, kuriuose šalies gamintojai yra konkurencingiausi. Tačiau šio rodiklio interpretacija turi tam tikrų apribojimų:

jis neparodo produkcijos kokybės, pridėtinės vertės ar gamybos efektyvumo. Todėl RCA dažnai derinamas su kitais ekonominiais rodikliais, pavyzdžiui, eksporto specializacijos indeksu ar prekybos balanso analize, siekiant išsamesnio konkurencingumo vertinimo. Vaisių ir uogų sektoriuje RCA rodiklis leidžia nustatyti, kurios šalys specializuojasi tam tikrų produktų eksporte. Vaisių ir uogų tarptautinis konkurencingumas yra valstybės gebėjimas sėkmingai užauginti, perdirbti ir realizuoti produkciją su kitomis šalimis. Tai priklauso nuo įvairių ekonominių, technologinių, gamtinių veiksnių, kurie lemia konkurencinį pranašumą. Tarptautinis konkurencingumas, kaip samprata, neapsiriboja tik ekonominiais rodikliais. Tai apima visus šiuos veiksmus, kurie sektoriui leidžia užimti tvirtas pozicijas pasaulinėje rinkoje ir užtikrinti ilgalaikį tvarų augimą ir gerovę.

Vaisių ir uogų gamybos apimtys

Vaisių ir uogų gamybos apimtys ES šalyse yra vienas iš svarbiausių konkurencingumą lemiančių veiksnių. Lietuvoje šios žemės ūkio gamybos apimtys ribojamos dėl klimato sąlygų ir rinkos paklausos.

1 lentelė. Sodų ir uogynų derlius Europoje (tūkst. t)

Table 1. Harvest of orchards and berry plantations in Europe (thousand tonnes)

Produktas Product	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
Obuoliai Apples	17 254	17 811	18 270	18 499	17 519
Kriaušės Pears	2 533	2 851	2 335	2 519	2 236
Vyšnios Cherries	782	733	740	841	768
Avietės Raspberries	574	612	601	616	591
Šilauogės Blueberries	150	166	186	208	199

Lyginant Europos sodų ir uogynų derlių su Lietuvos, Europoje obuolių derlius 2019–2023 m. laikotarpiu buvo stabilus. Derlius svyravo nuo 17 254 tūkst. tonų (2019 m.) iki 18 499 tūkst. tonų (2022 m.).

Šilauogių auginimo apimtys Europoje per 2019–2023 m. padidėjo. Nuo 2020 m. pastebimas nuolatinis šilauogių augimas, o tai rodo didėjančią šių uogų populiarumą ir paklausą rinkoje. Tai yra viena iš sparčiausiai augančių uogų kategorijų Europoje ir šių uogų auginimo apimtys per pastaruosius metus buvo ženkliai padidėjusios.

2 lentelė. Nuimtas derlius ES standartinio drėgnumo (tūkst. t)

Table 1. Harvested production in EU standard humidity (1000 t)

Šalys Countries	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
Ispanija Spain	5 320,93	5 588,49	4 791,42	5 498,34	4 946,29
Italija Italy	3 752,49	4 374,50	4 899,90	5 172,80	4 737,40
Lenkija Poland	4 922,32	4 481,06	4 433,10	3 532,16	4 372,01
Portugalija Portugal	2 841,42	2 866,33	2 459,05	2 842,97	3 007,93
Graikija Greece	1 923,52	1 979,20	1 673,27	2 034,41	1 626,78
Kitos šalys Other countries	6 562,97	6 395,09	6 676,98	6 352,74	6 040,95
Iš viso ES Total EU	25 323,65	25 684,67	24 933,72	25 433,42	24 731,36

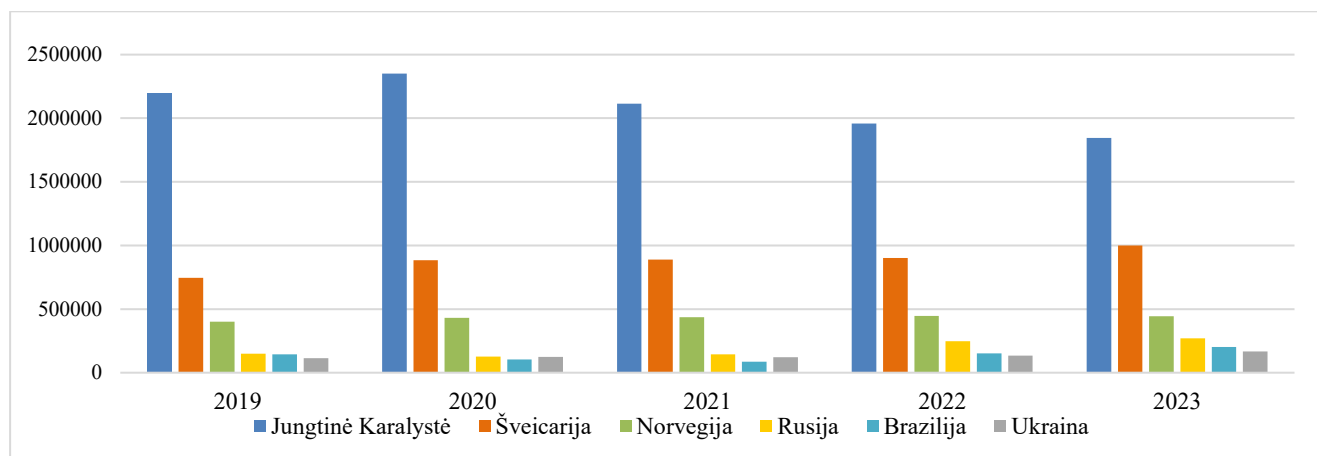
Išanalizavus vaisių ir uogų nuimto derliaus ES šalyse kiekį matyti, kad bendras derlius 2019–2023 m. laikotarpiu buvo gana stabilus. Bendras ES derlius per metus svyravo nuo 24 731,36 tūkst. t 2023 m. iki 25 684,67 tūkst. t 2020 m. Per visą analizuojamą laikotarpį didžiausias vaisių ir uogų derlius išsilaikė tose pačiose ES šalyse: Ispanijoje, Italijoje, Lenkijoje, Portugalijoje, Graikijoje. Analizuojant metinius pokyčius matyti, kad, lyginant su praėjusiais metais, Ispanijoje didžiausias augimas buvo 2022 m. (+14,75 proc.), tačiau 2023 m. smuko (-10,04 proc.), Italijoje didžiausias augimas 2020 m. (+16,58 proc.), tačiau 2023 m. sumažėjo (-8,42 proc.), Lenkijoje derliaus nuosmukis buvo 2022 m. (-20,32 proc.), bet 2023 m. atsistatė (+23,78 proc.).

Bendras pokytis per 2019–2023 m. laikotarpį buvo -2,34 proc., beveik visose šalyse derlius sumažėjo. Analizuojamu laikotarpiu Italija buvo pagrindinė šalis, kurioje per 5 metus bendras derlius padidėjo net +26,25 proc. Didžiausias derliaus sumažėjimas iš pagrindinių analizuojamų 5 šalių buvo Graikijoje, kur bendras kiekis sumažėjo -15,43 proc. Bendrajame derliuje Ispanijos derlius sudarė apie 20–22 proc. viso derliaus, Italijos derlius išaugo nuo 14,8 proc. (2019 m.) iki 19,2 proc. (2023 m.), Lenkijoje sumažėjo nuo 19,4 proc. (2019 m.) iki 17,7 proc. (2023 m.),

Portugalijoje derlius padidėjo nuo 11,2 proc. (2019 m.) iki 12,2 proc. (2023 m.), Graikijoje derlius sumažėjo nuo 7,6 proc. (2019 m.) iki 6,6 proc. (2023 m.). Visos kitos ES šalys išlaikė didžiausią, bet mažėjančią dalį (~24–26 proc.).

Eksporto ir importo tendencijos

ES šalyse, turinčiose stiprią žemės ūkio infrastruktūrą, svarbų vaidmenį užima eksportas ir importas, o tai daro įtaką vaisių ir uogų sektoriaus konkurencingumui.

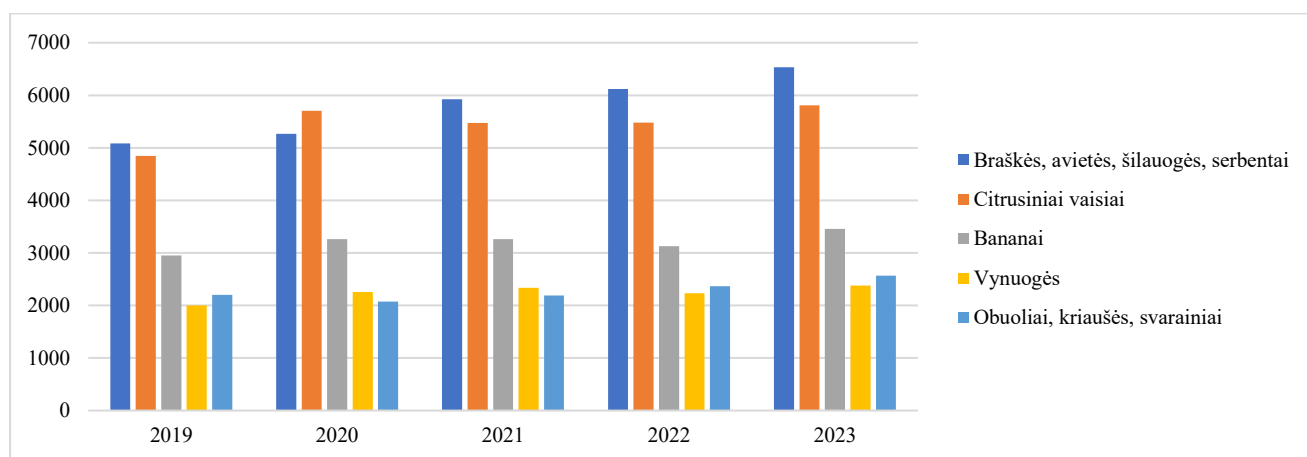

Šaltinis: sudaryta pagal Trade Map statistikos duomenis
Source: according to Trade Map

1 pav. Europos Sąjungos vaisių ir riešutų eksporto vertė (tūkst. EUR)
Fig. 1. European Union export value of fruits and nuts (thousand EUR)

Remiantis Trade Map duomenų statistika, išanalizuota, kad 2019–2023 m. ES vaisių ir riešutų eksportas į Jungtinę Karalystę nuosekliai mažėjo – nuo 2,19 mlrd. EUR 2019 m. iki 1,84 mlrd. EUR 2023 m. Didžiausias eksporto rodiklis užfiksuotas 2020 m. (2,35 mlrd. EUR), tačiau po to sekė stabilus kritimas. Ši tendencija gali būti susijusi su „Brexit“. Šveicarijos rinka demonstruoja priešingą tendenciją – eksporto apimtys nuosekliai augo, nuo 745,7 mln. EUR 2019 m. iki 1 mlrd. EUR 2023 m. Norvegija taip pat rodo stabilų eksporto augimą. Nuo 401 mln. EUR 2019 m. eksportas didėjo iki 443 mln. EUR 2023 m. Ukrainos rinka taip pat rodo stabilų augimą – nuo 112,9 mln. EUR 2019 m. iki 166,3 mln. EUR 2023 m. Nepaisant geopolitinių iššūkių, eksportas į šią šalį išliko stabilus, o pastaraisiais metais netgi išaugo.

Apskaičiuoti eksporto pokyčiai rodo skirtingas tendencijas tarp pagrindinių ES prekybos partnerių. Jungtinė Karalystė patyrė reikšmingą eksporto sumažėjimą (-16,0 proc.), Šveicarija (+34,2 proc.), Norvegija (+10,5 proc.), Ukraina (+47,3 proc.) ir Brazilija (+40,2 proc.) demonstruoja augantį ES produktų konkurencingumą šiose rinkose.

Šaltinis: sudaryta pagal Pasaulio prekybos organizaciją (PPO)
Source: according to World Trade Organization (WTO)

2 pav. Vaisių ir uogų eksporto vertė Europos Sąjungoje (tūkst. EUR)
Fig. 2. The export value of fruits and berries in the European Union (thousand EUR)

Išanalizavus vaisių ir uogų eksporto vertes ES per 2019–2023 m. matyti, kad šiuo laikotarpiu eksporto vertė padidėjo maždaug 21 proc. (nuo 5086 tūkst. EUR iki 6533 tūkst. EUR). Šiuo laikotarpiu braškių, aviečių, šilauogių, serbentų eksporto vertė nuosekliai didėjo, ypač ryškus šuolis pastebimas 2021 m. (apie 12–13 proc. padidėjimas nuo 2020 m.), o bendra vertė padidėjo apie 28 proc.. Citrusinių vaisių eksportas smarkiai padidėjo nuo 2019 iki 2020 m. (nuo 4846 tūkst. EUR iki 5706 tūkst. EUR). Nepaisant laikinų eksporto svyravimų, bendras sektoriaus augimas rodo stabilų rinkos potencialą ir nuoseklų paklausos augimą ES.

Didžiausios ES eksportuojamos šalys:

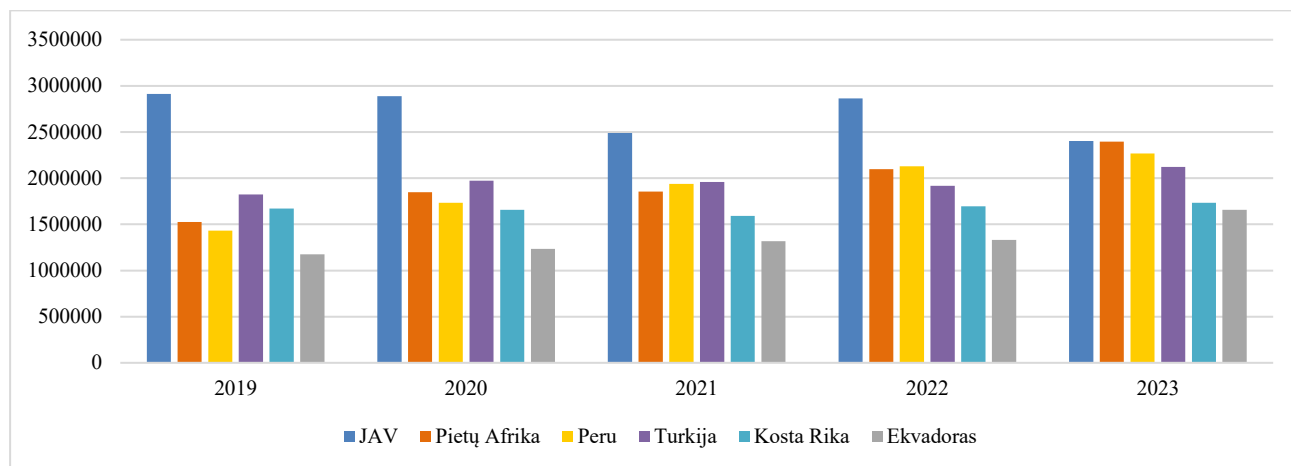
- **Ispanija:** viena didžiausių vaisių ir uogų eksportuotojų ES, ypač žinoma dėl citrusinių vaisių – apelsinų, citrinų, mandarinų ir kitų tropinių vaisių. Šiltas klimatas leidžia gaminti produktus, kurie yra itin paklausūs tiek vidinėje, tiek užsienio rinkoje.

- **Italija:** išsiskiria eksporto portfeliu, kuriame dominuoja vynuogės, obuoliai, kriaušės ir kiti vaisiai. Šalis taip pat garsėja aukštos kokybės produktų gamyba, ypač vynuogių, kurios yra svarbios tiek šviežiam vartojimui, tiek vyno gamybai.

- **Nyderlandai:** dėl ribotų žemės ūkio sąlygų patys neišaugina didelio kiekio vaisių. Šalis yra svarbus logistinis centras ir prekybos mazgas. Dėl puikios transporto infrastruktūros ir modernių rinkos sistemų daug ES produkcijos per jų teritoriją yra eksportuojama į kitus pasaulio regionus.

- **Prancūzija:** taip pat yra svarbi vaisių ir uogų eksportuotoja, ypač obuolių, kriaušių ir vynuogių. Šie produktai užima reikšmingą vietą šalies žemės ūkio produkcijos struktūroje.

Apibendrinant, ES vaisių ir uogų rinkoje didžiausios eksportuotojos yra Ispanija, Italija, Nyderlandai ir Prancūzija, kurios eksportuoja ypač daug citrusinių vaisių, vynuogių, obuolių, kriaušių ir įvairių uogų.

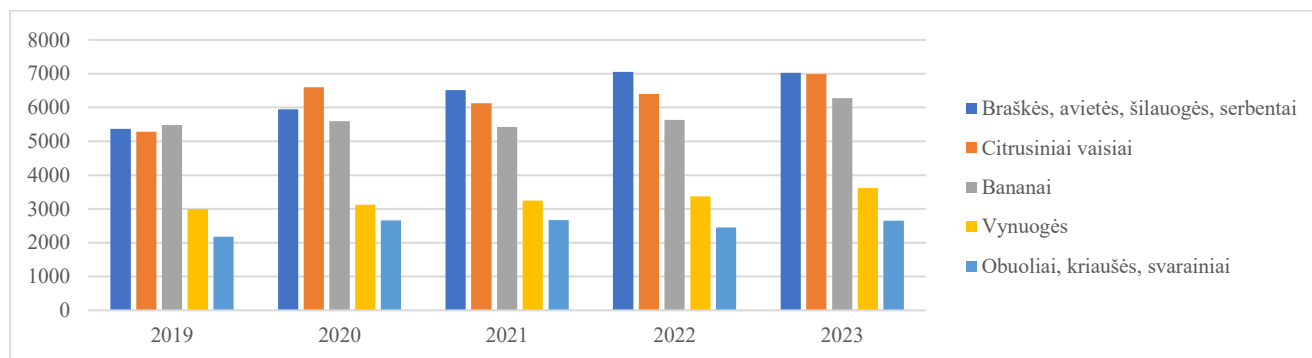
Šaltinis: sudaryta pagal Trade Map statistikos duomenis

Source: according to Trade Map

3 pav. Europos Sąjungos vaisių ir riešutų importo vertė (tūkst. EUR)

Fig. 3. European Union import value of fruits and nuts (thousand EUR)

Remiantis Trade Map duomenų statistika, išanalizuota, kad 2019–2023 m. ES vaisių ir riešutų importo vertė per penkerius metus ES vaisių ir riešutų importas padidėjo ~14,5 proc., bendra vaisių ir riešutų importo vertė 2019 m. – 23 216,1 mln. EUR, o 2023 m. – 26 573,5 mln. EUR. Pagrindinės šalys, iš kurių ES importavo produkciją, buvo JAV, Pietų Afrika, Peru, Turkija, Kosta Rika, Ekvadoras. 2023 m. didžiausi tiekėjai: JAV (2,4 mlrd. EUR), Šiaurės Afrika (2,39 mlrd. EUR), Peru (2,26 mlrd. EUR), tačiau JAV importo vertė per penkerius metus mažėjo, o Peru ir Šiaurės Afrika sparčiai augo. Didžiausias augimas 2019–2023 m. laikotarpiu: Šiaurės Afrika (+57 proc.), Peru (+58 proc.), Ekvadoras (+41proc.), labiausiai mažėjęs importas: JAV (-17 proc.).

Šaltinis: sudaryta pagal Pasaulio prekybos organizaciją (PPO)

Source: according to World Trade Organization (WTO)

4 pav. Vaisių ir uogų importo vertė Europos Sąjungoje (tūkst. EUR)

Fig. 4. The import value of fruits and berries in the European Union (thousand EUR)

Išanalizavus vaisių ir uogų importo vertes ES per 2019–2023 m. matyti, kad braškės, avietės, šilauogės ir serbentai užima pirmą vietą pagal importo vertę. Šiuo laikotarpiu braškių, aviečių, šilauogių, serbentų importo vertė nuosekliai augo ir padidėjo apie 30 proc. Citrusinių vaisių importo vertė analizuojamu laikotarpiu svyravo – 5282 tūkst. EUR 2019 m. ir 6988 tūkst. EUR 2023 m.

Panašu, kad vartotojai vis labiau vertina vaisių ir uogų importą, ypač sveikatai palankius produktus, tačiau importas taip pat gali būti paveiktas vietinės gamybos konkurencijos ir globalių tiekimo grandinių problemų.

Norint įvertinti ES konkurencingumą vaisių rinkoje, visų pirma apskaičiuojamas RCA (Revealed Comparative Advantage) indeksas (1), o tuomet, remiantis juo, gaunamas RSA (Relative Specialization Advantage) indeksas.

$$RCA_i = \frac{(X_{ij}/X_j)}{(X_{wi}/X_w)} \quad (1)$$

kur:

X_{ij} – Europos Sąjungos vaisių eksporto vertė,
 $X_{i,j}$ – bendra Europos Sąjungos eksporto vertė,
 $X_{i,j}$ – viso pasaulio vaisių eksporto vertė,
 $X_{i,j}$ – viso pasaulio eksporto vertė.

3 lentelė. Trade Map statistinių duomenų eksporto vertės (EUR)

Table 3. Trade Map statistical data export value (EUR)

Geografinė zona Geographical area	08 Valgomieji vaisiai ir riešutai 08 Edible fruits and nuts	Visi produktai All products
Viso pasaulio Worldwide	135,545,196	21,870,218,549
Europos Sąjunga (EU 27) European Union (EU 27)	33,946,362	6,431,838,419

Atlikus skaičiavimus RCA gauta reikšmė 0,8517. Kadangi $RCA < 1$, tai reiškia, kad ES neturi aiškaus konkurencinio pranašumo eksporto srityje nei pasaulis vidutiniškai. Palyginus ES ir pasaulio eksporto dalis, ES eksportuoja vaisius mažiau nei būtų tikėtasi, atsižvelgiant į bendrą pasaulio eksporto apimtį.

Vaisių ir uogų tarptautinio konkurencingumo SSGG analizė

Vaisių ir uogų tarptautinio konkurencingumo SSGG (stiprybės, silpnybės, galimybės, grėsmės) analizė yra naudinga, norint įvertinti šią rinką, jos potencialą ir iššūkius. Ši analizė gali padėti norint eksportuoti vaisius ir uogas, geriau suprasti, kaip pasiekti sėkmę tarptautiniu mastu.

4 lentelė. Vaisių ir uogų tarptautinio konkurencingumo SSGG analizė

Table 1. SWOT Analysis of the International Competitiveness of Fruits and Berries

Stiprybės <i>Strengths</i>	Silpnybės <i>Weaknesses</i>
Didelė eksporto rinka. Europos Sąjunga turi platų prekybos tinklą ir laisvą prekių judėjimą.	Sezoniškumas. Ribotas produktų auginimas dėl sezoniškumo.
Aukšta produktų kokybė. Griežti ES kokybės ir saugos standartai užtikrina konkurencingumą pasaulinėje rinkoje.	Priklausomybė nuo klimato. Netinkamos oro sąlygos gali neigiamai paveikti derlių ir jo kainas.
Pažangios technologijos. Gamybos automatizacija ir inovacijos didina efektyvumą.	Didelės gamybos sąnaudos. Dideli darbo kaštai ir griežti aplinkosaugos reikalavimai didina produkcijos savikainą.
Ekologiškų produktų paklausa. ES yra lyderiaujanti ekologiškų vaisių ir uogų gamyboje.	Mažėjantis žemės ūkio darbo jėgos prieinamumas. Jaunimas dažnai atsisako darbo žemės ūkyje.
Galimybės <i>Opportunities</i>	Grėsmės <i>Threats</i>
Darnaus ūkininkavimo plėtra. Parama ekologiškai ir tvariai gamybai didina pridėtinę vertę.	Konkurencija iš trečiųjų šalių. Pigesnė darbo jėga mažina ES konkurencingumą.
Tarptautinės prekybos sutartys. Nauji susitarimai gali atverti naujas rinkas.	Kainų svyravimai. Ekonominės krizės ir rinkos nestabilumai gali paveikti pelningumą.
Auganti sveikos mitybos paklausa. Gyventojai vis labiau renkasi sveikus ir natūralius produktus.	ES subsidijų mažinimas. Mažesnė finansinė parama gali apsunkinti konkurencingumą.
Perdirbimo būdai. Inovacijos leidžia kurti aukštesnės vertės produktus iš vaisių ir uogų.	Logistikos iššūkiai. Transportavimo kaštai ir logistikos sutrikimai gali neigiamai paveikti eksportą.

Atlikus SSGG analizę matyti, kad ES vaisių ir uogų sektorius turi stiprų pagrindą pasaulinėje rinkoje, tačiau jo galimybės priklauso nuo gebėjimo prisitaikyti prie ekonominių, ekologinių ir technologinių rinkos pokyčių.

Išvados

1. ES vaisių ir uogų sektoriaus konkurencingumą lemia įvairūs veiksniai, tarp kurių svarbiausi yra derliaus kiekis, eksporto ir importo tendencijos ir kainų pokyčiai.

2. Atliekant analizę nustatyta, kad ES neturi konkurencinio pranašumo vaisių eksporto srityje. ES vaisių eksportas yra mažesnis, nei būtų galima tikėtis pagal pasaulinę eksporto struktūrą. Šis rezultatas rodo ribotą ES specializaciją šioje srityje ir gali reikšti didesnę priklausomybę nuo importo ir mažesnę konkurencingumą pasaulinėje rinkoje.

3. Atlikta SSGG analizė parodė, kad ES vaisių ir uogų sektoriaus stiprybės yra aukšta produkcijos kokybė, tvarumo siekis ir inovatyvios technologijos. Tačiau silpnybės apima didelius gamybos kaštus, sezoniskumą ir priklausomybę nuo klimato sąlygų.

Literatūra

1. Balsienė V. (2012). Rinkos struktūra ir konkurencija vaisių ir daržovių rinkoje. Prieiga per internetą: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/f2137b3b-ba6d-4941-b1d2-708f3d345a57/content>.
2. ES Taryba ir Europos Vadovų Taryba. (2023). 2023–2027 m. BŽŪP finansavimo taisyklės. Prieiga per internetą: <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/cap-funding-rules-2023-2027/> (žiūrėta 2025-02-08).
3. Eurostat. (2024). Fruit and vegetable production in 2022. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240301-1> (žiūrėta 2025-02-08).
4. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija. (2025). Laisvas prekių judėjimas. Prieiga per internetą: <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/verslo-aplinka/es-vidaus-rinka/laisvas-prekiu-judejimas/> (žiūrėta 2025-02-08).
5. Neverauskienė, L. O., Danilevičienė, I., Tvaronavičienė, M. (2020). Assessment of the factors influencing competitiveness fostering the country's sustainability. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 33(1), 1909-1924. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2020.1763821>.
6. Oficialios statistikos portalas. (2025). Sodų ir uogynų derlius Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/> (žiūrėta 2025-03-01).
7. OpenAI. (2025). ChatGPT. [Didysis kalbos modelis]. Prieiga per internetą: <https://chat.openai.com/chat>. Užklausa: „Kurios Europos Sąjungos šalys yra didžiausios vaisių ir uogų eksportuotojos?“ (žiūrėta 2025-03-01).
8. Padgureckienė A. (2023). Šalių konkurencingumo vertinimas. *Taikomieji moksliniai tyrimai / Applied Scientific Research* 2(1), 91. <https://doi.org/10.56131/tmt.2023.2.1.91>.
9. Trade map. (2025). Trade statistics for international business development. Prieiga per internetą: <https://www.trademap.org/> (žiūrėta 2025-03-01).
10. Valodkienė G., Snieška V. (2012). Tarptautinis konkurencingumas ir jį lemiantys veiksniai ekonomikos nuosmukio laikotarpiu. *Economics and Management*, 17(2), 602-608. <https://doi.org/10.5755/j01.em.17.2.2188>.
11. World Economic Forum. (2020). *Global Competitiveness Report Special Edition 2020*. Prieiga per internetą: <https://www.weforum.org/publications/the-global-competitiveness-report-2020/> (žiūrėta 2025-02-08).

INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF FRUITS AND BERRIES IN EU COUNTRIES

Abstract

The article examines the international competitiveness of fruits and berries in European Union countries, taking into account the key factors that determine the growth and development of this sector. It aims to how production volumes, export and import trends, and price changes affect competitiveness within the European Union and in the global market. To assess the competitiveness of fruits and berries in EU countries, the article conducts a comparative analysis that helps identify the main strengths, weaknesses, opportunities, and threats in this sector, whose potential depends on adapting to economic, ecological, and technological market changes.

Keywords: fruit and berry market, international competitiveness, European Union, price changes, export and imports